

УДК 801.73

Кир'янчук Богдан

ПИТАННЯ ГЕРМЕНЕВТИКИ ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

У статті досліджується герменевтична природа епістолярної спадщини В. Стефаніка, котра найпершою мірою універсальні принципи її інтерпретації. При цьому акцентується в ширшу площину герменевтичної систематики, засвідчену співдією з мовним аспектом, антидогматизмом, тлумачним первнем тощо. Доводиться значення герменевтичного наповнення для розуміння художньої специфіки епістолярію письменника.

Ключові слова: герменевтика, індивід, текст, лист, мова, антидогматизм, тлумачення.

В статье исследуется герменевтическая природа эпистолярного наследия В. Стефаніка, которая определяет принципы его интерпретации. При этом акцентируется на феномене герменевтики индивида, который проецируется в более широкую плоскость герменевтической систематики, представленную взаимодействием с языковым аспектом, антидогматизмом и др. Доказывается значение герменевтического наполнения для понимания художественной специфики эпистолярия писателя.

Ключевые слова: герменевтика, индивид, текст, письмо, язык, антидогматизм, толкование.

The article examines the hermeneutic nature of epistolary heritage by Stefanyuk, which largely caused the very first principles of interpretation. This is accentuated by the phenomenon of hermeneutics individual who projected into a wider plane of hermeneutical taxonomy certified accord with the linguistic aspect, explanation etc. The hermeneutic content for understanding the fiction specifics of the epistolary by the writer is proved.

Keywords: hermeneutics, individual, text, writing, language, interpretation.

На вагомості герменевтичного підходу до розуміння художнього твору наголошують такі вчені, як З. Лановик [5], М. Лановик [6], Ю. Ковалів [4], Р. Мних [7], Д. Наливайко [9], Л. Врубель [2], Ю. Борев [1], В. Халізов [10] та ін. Метою нашої статті є встановлення герменевтичної природи художнього мислення В. Стефаніка, котре представлено його епістолярною спадщиною та виразно проєктується в загальну площину творчої індивідуальності митця.

Висока міра внутрішньо-герменевтичної організації простежується в листах В. Стефаніка. Епістолярій письменника містить, по суті, усі найголовніші аспекти герменевтичної систематики.

Герменевтичний ефект сприйняття художнього твору, котрий включає як один з найголовніших аспект герменевтики індивіда, спостерігається в листі до О. Кобилянської від 16 грудня 1898 р.: “Я з-поза кожної поезії виджу поета. Як читаю Ваші твори, то Ви дивитеся на мене смутно і лагідно, як та Матір Божа, що має в серцю мечі, а на лици любов до всіх” [8, 160]. Йдеться, як бачимо, про той момент олюднення, який супроводить кожне сприйняття літературного тексту, проте в названому випадку воно увиразнюється діалогом між двома митцями, творчість яких характеризується вагомим внутрішньо-діалогічним закоріненням.

У цьому ж листі письменник говорить про власну рецепцію нарису О. Кобилянської “На полях”, про те, як він сприймається з урахуванням, зокрема, сфери герменевтики індивіда. Первинними в цьому плані є, безперечно, власне текстові реалії, художнє викінчення котрих підпорядковане загальній смисловій площині твору: “Всі вістря, що могли би ранили людей, Ви ховаєте у себе, всі прості лінії, що вибігали би поза гармонію, Ви нагинаєте своїми делікатними руками” [8, 160].

Сфера герменевтики індивіда органічно пов’язана зі специфікою мистецького творення. Момент сприйняття інших співіснує із самопродумуванням, з ним постійно зіставляється. Такий герменевтичний феномен наявний у листі до О. Гаморак, який датується травнем 1899 р.: “Є в мене, а властиво за мною, такі великі, страшні очи, що на свою зірницю збирають наймоцніше світло і, змусивши то світло, освітлюють собі цілого мене, як подлу панораму на ринку в Заболотові. Аби я як молив і благав, то освітить мені найтемніші мої закутки і приведе до свідомости” [8, 182]. Характерно, що осмислення-завершення іншої людини, за спостереженням письменника, є більш глибоким за самоосмислення, а звідси, на наш погляд, і пе-

реконливим: “А хоть то така страшна мука, глядіти на себе, покраяного на тарелі, і братися до снідання з ножом, то все воно не так страшно, як ті очі приносять мені із світа образи і фотографують на мені їх, як на першім-ліпшій склі. Такий образ відбивається аж на самім споді серця, аж в самій середині мозгу!” [8, 182].

Ефект постання та утвердження художньої образності відбувається у сфері герменевтики індивіда, а точніше – в площині відношення-стосунку. Це засвідчує лист до С. Морачевської від серпня 1897 р., написаний у Кутах. Письменник на рівні міжособистісного спілкування сприйняв особу адресатки, що стало своєрідним поштовхом до майбутньої художньої трансформації: “То видите, той образ налетів на мене разом з проміннями і лишився і вертиться, і дригається, і виривається від мене. Я Вам кажу, що мука моя з тим образом. Я хожу, а він ковтає і допоминається на папір” [8, 117]. Взаємодія автора та героїв відбувається за аналогією до звичайних людських взаємин: “Як мене катують такі образи! Вони у мене такі файні, такі файні, що я вповісти не годен. Ростуть вони, ростуть і вже стають файними парубками. І замість лишитися коло мене і радувати мене – вони конче хотять йти на свій хліб, на своє господарство. Боже, що я тогди за болі переживаю! Я дурию тогди” [8, 117]. Прикметно, що митець, який завжди є найпершим реципієнтом власної творчості, фіксує відмінність між тим естетичним явищем, яке є в його свідомості, і тим його втіленням, котре викладено на папері у власне текстовому варіанті: “Беру пишу. Даю їм своє господарство. Дивлюся на їх господарство і вижу таке мізерне, таке маленьке. Кажу: у мене ви були богацкими синами, а на своїм хлібу нуждарями будете. А потім ще гірше вам буде. Підете по жебрах за шустку-дві. І йду з подвір’я блудних синів і забуваю за них” [8, 117].

Письменник перебуває у сфері відношення-стосунку, взаємодіючи з тими образами, які з’являються в його уяві. Окремі з них, за принципом герменевтичного кола, підпорядковуються загальній картині, хоча й постійно з нею співвідносяться, взаємокорегуються. Безперечною є також участь підсвідомості, котра суттєво впливає на специфіку діалогу, переважаючи його смислові акценти то на користь мовного континууму, представленного власне образністю, то того, який зрепрезентований самою людиною. Це переконливо аргументує один з листів до В. Морачевського за лютий 1900 р.: “Всі ті образи, то є лиш помічні новому якомусь образу, що розтворюється переді мною, як великі, страшні очі, що мене тягнуть десь

дуже далеко. Дуже далеко. Такі очі мерзенні” [8, 198]. Характерно, що сказане підсилюється існуванням ще одного рівня міжособистісної взаємодії, вже безпосередньої: “На берегах тих очий стоїть так багато людей, а всі подібні до мене і всі розбираються, аби в них купатися, як у ставі чорнім” [8, 198]. Як бачимо, застосовується також і поетика погляду, герменевтична в своїй основі.

Сфера відношення-стосунку як аспект герменевтики індивіда постає в контексті продумування письменником процесу збагнення його творчості. У листі до О. Кобилянської від 20 травня 1899 р. він абсолютно виправдано з герменевтичного погляду констатує: “Ще мені в колії нагадалося, що моя мама не може моїх праць читати і розуміти. Жаль страшний мене опанував, а потім така студій самоти – чужої чужениці. Я хіба не син мамин? Так мені було страшно самото” [8, 183].

Прагнення до справжнього діалогу, герменевтичного в своїй основі, наявне в листі В. Стефаніка до В. Морачевського від 15 березня 1896 р. Письменник виправдано витлумачує специфіку власної взаємодії з оточенням. При цьому сфера герменевтики індивіда органічно співіснує з анти догматизмом, точніше – з прагненням до його належної екзистенції. У протилежному разі надмірна зоскорузлість нівелює повноцінний вияв особистості: “Хочу або себе лишень, або людей. Маю жаль до оточення, бо сковане воно. Невільне в аудиторії та й у шинку, натягнене в театрі та й брехливе перед питомими дітьми” [8, 59].

Принагідно зауважимо, що герменевтичні підходи В. Стефаніка виявляються і в процесі сприйняття та коментування ним творчості швейцарського німецькомовного письменника Готфріда Келлера. Характерно, що центральне місце в зазначеному плані здобуває аспект герменевтики індивіда: “Любить людей. Скаржитесь на людей часом. Але скарга така легенька як павутина і в ній таки більше любови” [8, 59].

Слід зазначити, що сфера герменевтики індивіда є особливим чином зацентрованою в епістолірній спадщині В. Стефаніка. Це, зокрема, засвідчує його лист до В. Морачевського від 30 жовтня 1895 р. Письменник у своїх міркуваннях виходить із тих життєвих реалій, у яких перебуває: “Я за себе майже ніколи не думаю. Часом така злодійська гадка закркадаєся, але я єї зараз, як псами, витравлю з голови. Се зле, не трудно лишити себе при боці а говорити за других, спасати їх. Посвячувати себе комусь (гіпертрофовано, над-

мірно. – Б.К.) є тому глупість, що є фанатизм. В такій глупості я зріс і донині ховаюся” [8, 46]. Логічним висновком зі сказанного може бути твердження про необхідність належного функціонування площини відношення-стосунку, що забезпечить адекватну самореалізацію кожної людської особи в її співвіднесенні з іншими. У цьому ж листі, звертаючись до адресата, митець констатує необхідність переваги власне людського начала, закладеного в кожному, над тими догматичними нашаруваннями, які можуть у ньому оприсутнюватись: “Мене тягне до Вас, мої найлюбіші ідеали йдуть в ту сторону, де би панував чоловік, а не радикали, поступовці та соціалісти” [8, 46].

Проблеми мовної самореалізації людини постійно перебували в епіцентрі розгортання мислительних процесів В. Стефаніка. Цю тезу надійно аргументує, з-поміж іншого, його лист до О. Гаморак від 29 серпня 1890 р. Тоді ще дев’ятнадцятилітній чоловік проникливо зазначає: “Найгіршу муку на світі терплять-таки, віддай, американські арештанти, що то їм не вольно через рік або й більше ні словечка промовити... Погадайте собі лиш, що то за мука до нікого живого словечка не промовити – се дуже гірко” [8, 23]. Прикметно, що цей же лист уміщує високопоетичне акцентування на ще одному герменевтичному аспекті – герменевтиці індивіда: витлумачення мовних питань постає невіддільним від збагнення людської сутності, від самоусвідомлення людини в стосунку з іншими. Автор, перебуваючи в Дрогобичі після недавнього переїзду до цього міста, зазначає: “Але що характеристичне, то се, що все мені хтось із коломиїських привиджуєся, раз виджу Невестюка, раз директора, раз Вас, а врешті і стецівська бричка із сестрами біжить містом – і то таки на правду. Сам не знаю, що се – здурів чоловік в Дрогобичі. Коби-м тут узрів того кривого із Спілки, то ліпше би-м ся утішив ним тут, як Франком в Коломиї” [8, 24]. І далі: “Але так дурити не буду, коби лиш Мартович приїхав, зараз шморгнем до Борислава межі Франківських героїв” [8, 24].

Мовний аспект герменевтики постає надзвичайно виразно і в листі до В. Морачевського від 7 грудня 1895 р. Йдеться про хвору матір письменника, яка втілює референтний аспект спостереження: “Мати хоч і не здорова, але може говорити, каже, що рада би тепер довго балакати, бо світ (вона єго називає “якось”) для неї обновлений” [8, 49]. Прикметно, що йдеться про невіддільну співдію двох герменевтичних пластів: мовно-герменевтичного наповне-

ння та герменевтики індивіда, котрі здобувають високодовершену поетизацію: “От як водиться на Великдень: стіни білі, чисті лави, стеля вимита, а люди повберані – христенинови любо взяти любу людину за рукав, посадити на чисту лаву попри білу стіну, під вимиту стелю та й наговоритися по душу. Зі мною вона наговорилася по душу; бачилося, що любо єї з любою людиною! Обнова, Великдень!” [8, 49]. Слід зазначити, що ефект герменевтики індивіда досягається шляхом використання категорії обличчя, на чому, як відомо, з особливою наполегливістю в плані філософсько-теоретичного узагальнення наголошував Е. Левінас. Митець констатує: “Признатися, то мене разило не раз обличчя матери. Здавалося мені, що воно прикрите вельонкою і із-за неї тяжко було доглянути душу люцку. Тепер вельонка тяжкої праці і натуги спала, і обриси стали чисті. Так і пашисть із них любовю!” [8, 49-50].

Проблема герменевтики індивіда постійно перебувала в епіцентрі художньо-філософського осмислення В. Стефаніка. Це, з-поміж іншого, засвідчує його лист до В. Морачевського від 4 листопада 1895 р. Автор із вражаючою глибиною продумує одну з найголовніших констант людського існування. Причому здійснює це з таким почуттям міри й такту, які забезпечують справді філігранне проникнення в сутність мислительних процесів, бачення в їхньому контексті себе в доконечних стосунках з іншими: “Мені все стає страшно за себе, як хто переконув мене, що ти такий і такий, а робити ти повинен се і то. Видиться мені, що такий порада мій воріг, бо лиш кілька людей з цілого мого оточення каже мені, що ти добре робиш, а решта – маса, котру я сердечно ненавиджу, як вона влізає мені в печінки і мозок – ся маса все мені торочить, аби змінитися” [8, 47]. Герменевтичне ядро наведених міркувань міститься у словах, що конституують особу тоді ще молодого людини та воднораз поширюються на розуміння людської природи загалом. Більше того – вони значною мірою проєктуються на майбутню творчість митця, обумовлюючи специфіку його художньо-естетичної еволюції: “Зміна така рівняєся у мене з “не бути”. Тож я з тим “не бути” борюся і ніколи не подаюся, і звик мати себе паном в тім, який я маю бути” [8, 47]. Проте така констатація ні в якому разі не має на меті фокусування уваги лише на собі самому, вона постає введеною в ширшу площину відношення-стосунку, тобто передбачає повноцінне продумування ззовні, що аргументує наявність герменевтичного тлумачення: “Але тут Ви перший раз в моім

життю стаєте та й говорите мені: ти повинен ще ліпший бути, а до сего треба сего та того” [8, 47].

Герменевтична проблематика ще з часів Ф. Шляйермахера органічно пов’язується з проблемою людської дружби. У цьому плані її екзистенція виявляється, безсумнівно, у сфері герменевтики індивіда. Зазначену особливість із унікальною глибиною засвідчує лист В. Стефаника до В. Морачевського від серпня 1897 р., написаний ним у Сторожинці. Митець подає феноменально створену картину продумування іншої людини, яка є виправданим чином узагальненою та водночас індивідуально неповторною: “Як Вам приємно мати мене за свого найближчого, то подумайте собі так: він (я) мене має за свого найбільшого друга і за такого, що все відкине з дороги, що стоїть наперек неї, і зробить так, що єго найближчі будуть ним тішитися. Без грошей, без маєтків буду тішитися. Найби-м Вас уздрів і в мундирі галицького старости, лиш аби-м уздрів раз” [8, 118]. Письменник уміщує справжню поетизацію образу свого друга, котра органічно узгоджується з рисами його художньої стилістики та безпосередньо виявляється в аспекті герменевтики індивіда: “Заки я Вас не знав, то-м місця собі між людьми найти не міг. А Ви прийшли, та й мені яснійше стало на світі. Ви мали на мене рішаючий вплив, такий, що мені дуже легонько стало жити. Моє жите особисте є дуже тяжке, але Ви його якось змінили. Як то, я не знаю” [8, 118-119]. Як бачимо, на мікроаналітичному рівні йдеться, по суті, про фіксацію наслідків синтезу, який постає на основі розгортання сфери відношення-стосунку. Мається на увазі утвердження справжнього діалогізму, невід’ємного від міжособистісної взаємодії, котра зазнає інтенсифікації в позитивному сенсі: “Ви казали, що мемо творити таких людей, аби головами сягали у хмари, а ногами по землі ступали. А я вижу тепер, що я перший такий є. Ще чую, що маю сили доста, аби другого такого створити, як я. Я би хотів видіти ту радість, аби я, що Ви мене створили, і той, що я єго сотворю, аби ми оба йшли разом з Вами та разом слухали один одного” [8, 119].

Мотив відношення-стосунку виявляється з надзвичайною глибиною та інтенсивністю, що засвідчує лист до О. Гаморак за червень 1899 р. Хронотопічні параметри виправдано співіснують з моментом сприйняття та осмислення-завершення однієї людини іншою, правомірно проектуючись і в сферу художньої творчості: “Радо мені почути, що я недалеко від Вас. Хотів-єм так глибоко

врізатись у Ваше жите, аби-сьте мене навіть по смерти не забули” [8, 187].

У В. Стефаника наявні герменевтичні ефекти, які аргументують суголосність його листів з проблематикою та поетикою художньої прози М. Коцюбинського, зокрема – новели “Intermezzo”. Прикметно, що йдеться про лист до О. Гаморак від червня 1899 р., а названий твір М. Коцюбинського був написаний, як відомо, 1908 р. Проте схожість мотивів є просто-таки вражаючою, що доводить існування загального смислового тла гуманітаристики кінця ХІХ – початку ХХ століть в аспекті герменевтики індивіда. В. Стефанік зазначає, осмислюючи природу самотності якраз у герменевтичному ключі: “Мене не обходить нічого цілий світ – лишень я, і тому я тепер майже не пишу листів. Не треба людей колоти вічним “я”. Чую величезну потребу відпочинку і безвзглядного забуття. Лишень над тим тепер перегадую, де би так зашитися, аби мене ніхто не рунтав” [8, 187]. При цьому йдеться про тимчасовість акцентування лише на власній особі. Вона постає доконечно спроектованою в своїй діяльності на інших, найперше – на тих реципієнтів творчості, котрі відзначаються найбільшою інтимністю та місткістю сприйняття: “А хотів би-м сильно вдарити в серце люцке, так сильно, як часом грім лупить о скалу” [8, 187]. Наведені мислительні операції суттєво наснажуються дією своєрідних герменевтичних крайнощів, згідно з якими, високе є водночас і глибоким (). Характерно, що В. Стефанік у цьому випадку йде ще далі: смислове верховіття тлумачиться ним як таке, що породжує не лише глибину, але й певну безґрунтовність: “Досягаю вершка чутя наймогутнійшого і рівночасно чую під собою таку пропасть, що менший я від атома найменшого” [8, 187].

Герменевтичні концепції В. Стефаника простежуються в трактуванні ним свого розуміння мистецтва слова. Про це він, зокрема, зазначає в листі до О. Кобилянської за лютий 1899 р.: “А тішитися я не годен, бо всяку літературу маю за ніщо. Я пишу тому, що люблю мужиків, і пишу для приятелів. А більше для нічого і нікого” [8, 166]. І далі: “Література, то є афішовання, то є комедіянство. Вся, вся” [8, 167]. Як бачимо, найперша увага до питань герменевтики індивіда, сформульована в межах функціонування тодішнього термінологічного апарату в письменницькому середовищі, є досить переконливою. При цьому слід уточнити, що В. Стефанік, безперечно, в безмежній глибині власного бачення специфіки літе-

ратурної творчості не заперечує її повністю. Швидше за все навпаки: узаконює в позитивному сенсі як найголовнішу ту її частину, що наснажена глибинним внутрішнім діалогізмом, герменевтичним у своїй основі. У словах “Я пишу тому, що люблю мужиків, і пишу для приятелів” йдеться про співдію автора з іншими людьми в реальному житті, про таку ж взаємодію з образами-персонажами і пізніше – з реципієнтами власних творів. Найголовніше те, що три вказані пласти своєю чергою постійно вступають у діалог між собою, постійно взаємопереплітаються та трансформуються в нові синтетичні утворення, котрі дуже часто складно, а інколи й не зовсім можливо безпомилково простежити в окремих художніх системах.

Площина відношення-стосунку своєрідним чином оприсутнюється в двох листах В. Стефаніка до В. Морачевського від листопада 1897 р., в яких говориться про долю Федора, письменникового товариша. Саме того, історія вчинку котрого послужила матеріалом для написання новели “Лист”. Прототип цього твору в реальному житті зазнавав суттєвого ідеологічного впливу автора, про що останній констатує з використанням герменевтично-діалогічної образності: “Я Василь, а він Федір. Я его вчив, а він мене слухав чорними очима. Я ему казав, що ми вмремо оба в тій борбі зі злобою люцкою” [8, 124].

У першому з листів (106) конкретизується співвідношення різних рівнів сфери відношення-стосунку, котрі забезпечують її найбільш адекватний вияв. Трагедія трапилася через їхнє не усвідомлення Федором: він доносив людям відомості про причини їхньої соціальної кривди, але в стосунках із своїми найближчими, з дружиною та дітьми, не міг належним чином дати ради. Думається, що в цьому випадку маємо невважений вчинок, зумовлений переважанням догматичного начала, антигерменевтичного в своїй основі, над повновартісним продумуванням. Інша річ, що цей антидогматизм міститься на рівні підтексту, хоча й прочитується, безсумнівно, в ідеологічній площині, точніше – в надмірній ідеологізації власної діяльності. Художнє акцентування на вагомості площини відношення-стосунку, а звідси – й аспекти герменевтики індивіда В. Стефаніка передає шляхом інтерпретації листа Федора до нього із ув’язнення: “Я мав якось сон. Я дзвонив у дзвоночок сріблий. Всі люди слухали і тішилися. Лиш мої діти затикали вуха, аби не слухати. Страшно мені було” [8, 124].

Натомість у другому листі (107) В. Стефаник роздумує над майбутнім життям старшого хлопчика Федорового, і здійснює це знову-таки із застосуванням герменевтичних підходів до осмислення, найперше – в аспекті герменевтики індивіда, розширеної до меж відношення-стосунку: “Мені трохи і болючо рішати о прийдешності хлопця. Ой знаю я, яке то страшне діло блукати світом без тих споїл, що чоловіка природно злучають зі своїми людьми. Як вони пірвуться, то з серця плетеса ті ужевки, а люде йдуть і рвуть, і гадають, що то такі, як їх, неболючі, але звичайні” [8, 125].

Вагомим ціннісно-герменевтичним наповненням характеризується лист В. Стефаника до В. Морачевського від 7 липня 1896 р. Йдеться знову ж таки про аспект герменевтики індивіда, спроектований на реальне середовище тих людей, які оточували автора в його дотеперішньому житті: “Я їх шанував і любив, а вони мене. Годі було не любити молоденьких ідеалів і кучерявого волося. Та такої ріж ноти було: і рожеві, і зелені, і жовті, що веселку з них мож було змережати. Я не міг слів дібрати, аби сказати їм, які вони файні” [8, 76]. Проте зміна відбулася не в кращий бік, не в напрямку до утвердження особистостісного начала в позитивному сенсі, але до знеособлення, до затрати індивідуальних рис, до своєрідного вирівнювання: “Згодом однако ж росли кучері, а вони їх у циркулика обтинали і водами пахнучими пригладжували, ідеали свої рожеві, зелені і жовті обдирали з красок, аби сталися коліру матового, чи, як вони вповідають, аби були обективними. З дня на день друзяки мої все матовіли і старілися і на превелике їх диво не бачили нічо в собі, аби далі разом жити” [8, 76].

В. Стефаник цілком у хронотопічному плані трактує момент відношення-стосунку між ним та його товаришами, котрі своєрідним чином дистанціювалися, утворивши власне “вікове” угруповання: “Та й, як усі старі, найшли собі обруч залізний і добровільно обгородилися ним (...) Я не дався скувати і відійшов від них, аби більше не здибатися з ними” [8, 76]. Мотив самотності постає з виразно герменевтичним наповненням завдяки введенню в площину міжособистісної взаємодії, органічному прагненню до її повноцінного здійснення: “Та дорога самотна, якась темна і тяжко нею самому ходити. В душі якось гірко, бо поза обручем, у моїх другів, я лишив частину фантастичної дружби і буйності мої, і молодості мої. А тепер треба би доконче той обруч доти гризти, аж пукне в десятьох місцях і пустить мені товаришів” [8, 76].

Письменник у листі до О. Гаморак за березень 1897 р. виголошує надзвичайно цікаві міркування, котрі стосуються власне практичного вияву аспекту герменевтики індивіда, розширеного до меж міжособистісної взаємодії. Він осмислює-завершує в герменевтичному плані іншу людину – Матейка, аргументовано конкретизуючи власні спостереження: “Кожного чоловіка має за більшого від себе, а ратуєся тим, що ігнорує кожного, а не тим, аби придивитися тій великості і звести її до маленькості або самому йти до великості. Такі люди не є дурні, але дуже нещасливі...” [8, 98]. Йдеться про неможливість індивіда належним чином функціонувати в площині відношення-стосунку через нездатність до повноцінного діалогу, який забезпечить справді герменевтичне збагнення, хоча б, можливо, навіть на рівні лише “життєвої герменевтики”, іншої особистості. Тільки таке витлумачення, а не швидкісне догматичне відкидання, провадить до справжньої екзистенції.

Аналогічні спостереження в аспекті герменевтики індивіда містяться також і в листі до В. Морачевського за грудень 1896 р. Сфера відношення-стосунку розігрується з напрочуд високою художньою майстерністю. Автор розпочинає від констатації ефекту герменевтичного засліплення (аналогічні феномени, як відомо, описані М. Гайдеггером): “Не можу Вам затаїти якоїсь безсильности, яку учув-єм, читаючи спис книг, котрі я маю вивчити. У мене зчаста лучаєся почуте безсильности і непевности” [8, 81]. Простежується оригінальне розгортання своєрідного герменевтичного шляху: від споглядання переліку книг, тобто від тексту, до особи самого автора, котра після цього постає введеною в ширше смислове поле відношення-стосунку: “Бувало так: увійду межі люде і нагле почую спад сили і звужене думок і невдоволене. За малу хвилину я був у кишені якогось панка. Чув-єм, що сижу у кишені від камізельки і був би-м дав незнатищо, коби лиш панок визволив. Такого панка я відразу не злюблював” [8, 81-82]. Герменевтична гра відбувається з різноспрямовуючою дією, в ході чого переможці з’являються як з одного, так і з іншого боку: “Але чим дальше, то я привикав. Не раз піду в місто і двояко з міста вертаю. Або якийсь чоловічок везе мене в кармані, або я везу богато чоловічків. Повні кишені маю, наладовані усяким миром божим. Виймаю одного по однім і тішуся ними та й посилаю додому. Кажу на відхід “здорові були” і бачу, як гурма вилізає і розпливаєся в просторі” [8, 82]. Аналогічний момент антидіалогізму мав місце, на думку В. Стефаніка, і в його стосун-

ках з В. Морачевським, хоча загалом він і не став визначальним: “А як сам перший раз був-єм у Вас, у Кракові, то Ви також були такі недобрі, що хапнули-сьте мене в карман. Я вийшов від Вас трохи гнівний і з тим, аби більше не датися сховати. Більше від того часу я не був у Вашій пазусі, бо якби ще раз було лучилося арештоване, я би втік” [8, 82]. Прикметно, що остаточне розв’язання питання відбувається якраз у площині діалогізму, що узгоджується з герменевтичними настановами. Це аргументують слова, які довершено з мистецької точки зору підсумовують аналізований сегмент листа: “Отак сховали мене в карман і книги Ваші. Рішив-єм ся так само, як з Вами зробити – не датися. Отож попробую” [8, 82].

Таким чином, є всі підстави стверджувати органічний зв’язок епістолярної спадщини В. Стефаника та його власне художньої творчості, представленої найперше новелістикою, на що справедливо вказує О. Гнідан [8]. Це досягається завдяки унікальній організації естетичного світу, конкретизованій на рівні діалогічної взаємодії окремих аспектів герменевтичної систематики. Феномен герменевтики індивіда займає одне з центральних місць у її довершеному загальному смисловому наповненні, забезпечує діалогічне оприсутнення текстових реалій в їхній проекції на співдію з реципієнтом.

Література:

1. Борев Ю. Герменевтика. Герменевтическая интерпретация. Герменевтический круг / Ю. Борев // Борев Ю. Эстетика. Теория литературы : Энциклопедический словарь терминов. – М. : Астрель-АСТ, 2003. – С. 94 – 95.
2. Врубель Л. Герменевтика / Л. Врубель // Література. Теорія. Методологія / Упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – С. 56 – 113.
3. Гнідан О. Василь Стефаник. Життя і творчість / О. Гнідан. – К. : Радянська школа, 1991. – 222 с.
4. Ковалів Ю. Герменевтика. Герменевтичне коло / Ю. Ковалів // Літературознавча енциклопедія: У 2 томах. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – Т. 1. – С. 220–221.
5. Лановик З. *Hermeneutica Sacra*. Монографія / З. Лановик. – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. – 587 с.
6. Лановик М. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії: Автореферат дисертації... доктора філологіч-

них наук / М. Лановик. – К. : Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 2006. – 39 с.

7. Мних Р. Герменевтика, герменевтика, герменевтика... / Р. Мних // Слово і час. – 2005. – № 4. – С. 50–58.

8. Стефаник В. Повне зібрання творів: В 3 томах / В. Стефаник. – К. : Видавництво Академії наук Української РСР, 1952. – Т. 3. – 359 с.

9. Наливайко Д. Вступне слово упорядника / Д. Наливайко // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. – К. : Юніверс, 2001. – С. 5–6.

10. Хализев В. Теория литературы / Хализев В. – М. : Высшая школа, 2000. – 398 с.